

REACTIES Het Nationaal Comité 4 en 5 mei, het NIOD en Westerbork zien niets in het oprichten van een database voor oorlogsslachtoffers. Het NIOD pleit wel voor het

instellen van een adviescommissie met specialisten als er geschillen zijn tussen amateurhistorici en musea of stichtingen. Westerbork-directeur Dirk Mulder ziet meer in

een groep mediators, om de amateurwereld ('die feitelijke juistheid soms inderdaad belangrijker vindt dan de professionals') te koppelen aan beroepshistorici.

Luizen in de pels van beroepsherdenkers

Amateurhistorici klagen steen en been over missers op monumenten en tentoonstellingen door officiële herdenkingsinstanties. Die hebben vaak weinig trek in het commentaar van deze 'bemoeials'.

Door **Geart van der Pol** en **Pieter Hotse Smit**

Herdenkingsinstanties zien haar vaak als last-pak, maar amateurhistorica Ludmilla van Santen begrijpt de weerzin tegen haar beroepsgroep niet goed. 'We hebben allemaal hetzelfde doel: het herdenken van alle Nederlandse oorlogsslachtoffers op monumenten zonder fouten', zegt ze. 'Maar het lijkt erop dat wij amateurhistorici meer waarde hechten aan foutloze gedenkplaatsen dan oorlogsorganisaties.' Van Santen is initiatiefnemer van het 7-meimonument op de Dam, waar daags na de bevrijding 32 feestvierders omkwamen. Ze ging te rade bij het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD) en het Nationaal Comité 4 en 5 mei. 'Ze keken of ze water zagen branden toen ik ze vroeg naar richtlijnen voor het oprichten van een oorlogsmonument', zegt Van Santen. 'Ze zeiden: u denkt toch niet dat wij een goedkeuringsstempel geven op uw namenlijst? Nou, dat verwacht ik dus wel.' Amateurhistorici botsen geregeld met herdenkingsinstanties, zowel na-

Het kost veel tijd en energie om de namen te laten corrigeren

tionaal als regionaal. Bij fouten op een van de 3.700 Nederlandse oorlogsmonumenten kost het ze door- gaans meer energie om die te laten aanpassen dan ze op te sporen.

Meestal gaat het om spel- of datum- fouten, maar soms is er sprake van ernstiger missers. Afgelopen maand ontdekten amateurs in Leidschendam-Voorburg en in Ensprijk namen van 'foute' figuren op oorlogsmonumenten. Na lang aandringen werden de namen van die NSB'ers, nog een 'fout figuur' en een SS'er kort voor 4 mei van de monumenten verwijderd.

De fouten zijn te voorkomen, klinkt het uit amateurhistorische hoek, als werk wordt gemaakt van een foutloos, digitaal namenmonument en een richtlijn voor het oprichten van een oorlogsmonument. Dit gebeurt nu vaak door particulieren, die blind vertrouwen op gebrekkige (regionale) archieven, die ze niet onderwerpen aan een second opinion. Oorlogs- instituten bieden een helpende hand bij onderzoek, maar willen geen verantwoordelijkheid dragen voor de juistheid van namenlijsten.

'Dit is te risicovol door de onoverzichtelijke en incomplete administratie van vlak na de oorlog', zegt het NIOD. 'Wij kunnen alleen onderzoekers faciliteren bij hun werk. Ook zijn we betrokken bij oorlogsbronnen.nl, een netwerk dat archieven online verbindt.'

Dat fouten herstellen een crime is,

LUDMILLA VAN SANTEN (60)

Opleiding: middelbaar geschoold
Beroep: voormalig directiesecretaresse
Woonplaats: Gardameir, Italië

Als Ludmilla van Santen (60) op een vraag uit het verleden stuit, kan ze niet stoppen tot ze het antwoord heeft. 'Dan ga ik door tot 5 uur 's nachts, want ik kan er toch niet van slapen als ik het niet weet', zegt ze. 'Of zit ik, zoals nu, tot 13 uur in mijn pyjama te speuren. Van mijn man mag het allemaal wel wat minder.'

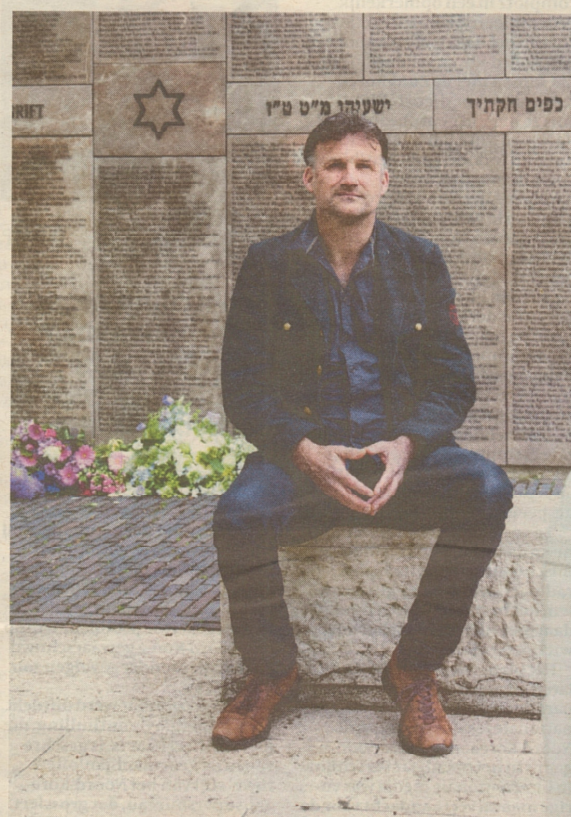
Ze begon als hobby met personenonderzoek toen de inmiddels gestopte directiesecretaresse de familie van haar werkende man in kaart ging brengen – en ze eindigde in de 15de eeuw. Van Santen dook in de schietpartij op de Dam van 7 mei 1945, wat resulteerde in een monument en het boek *Drama op de Dam*.

Het vorige maand uitgebrachte

werk beantwoordt de vragen over de 32 doden die daar vielen tijdens het bevrijdingsfeest. Wat bij haar weer de vraag opriep: hoe is het met de gewonden afgelopen? En dus achterhaalde Van Santen de patiëntenlijst van het nabijgelegen Binnengasthuis uit die tijd en spoorde ze nabestaanden op om te achterhalen wat de gevolgen waren van de verwondingen. 'Een man werd in zijn dij geschooten, een vrouw verloor haar oog', zegt Van Santen. 'Dit heeft hun hele leven bepaald. Hij durfde nooit in korte broek te lopen, zij is uit schaamte voor het gat in haar gezicht nooit op de voorgrond getreden. Het zijn deze dramatische geschiedenissen die moeten worden verteld.'

len niet, blijkt uit buitenlandse archiefstukken. En als ik ze daarop wijs, lappen ze het aan hun laars om mijn correcties door te voeren.'

Het 4-meicomicé geeft toe dat er schrijffoutjes op de bordjes staan, maar 'daarover moet Schuurman niet zeuren'. Het comité: 'Als de bordjes versleten zijn, passen we dat aan, maar

JIM TERLINGEN (51)

Opleiding: Informatica
Beroep: Ict'er en postbode
Woonplaats: Utrecht

Joodse mensen die geen graf hebben, van wie niets is overgebleven behalve hun naam op een monument, zij mogen van amateurhistoricus Jim Terlingen (51) niet foutief worden vermeld. 'Dit appelleert zo aan mijn emoties dat ik er wel iets aan móét doen.' En dan gebeurt het dat de voorzitter van het Auschwitz Comité, in reactie op zijn bemoeienissen bij het Holocaustmonument dat in 2018 in Amsterdam moet verrijzen, spreekt van 'die lastige Terlingen'. 'Terwijl ik ze alleen maar voor fouten probeer te behoeden'. Het zal best, maar ook zijn vrienden verzuchten weleens dat Terlingen zijn tijd soms in andere dingen zou moeten steken. Geen denken aan. De dag per

week die hij vrijwillig in onderzoek steekt, laat hij zich niet afnemen. 'Het is iedere keer weer een spannende reis', zegt de postbode en ict'er. 'In archieven komt vaak iets totaal onverwachts tevoorschijn'. Zo verdiepte hij zich bij een onderzoek naar de Utrechtse Vismarkt ook in de Joodse bewoners. Het leidde hem niet alleen naar meer dan 25 fouten op het Joods Monument, maar ook naar een Joods meisje in een tehuis in Zeist. 'Zij bleek te zijn overleden door mishandeling van de medewerkers die haar moesten beschermen', zegt Terlingen, die er een boek over schreef. 'Op een monument in Zeist staat nog steeds vermeld dat ze is omgekomen door toedoen van de bezetter.'

het is te duur om ze te vervangen.'

Het is precies die laconieke houding waar amateurhistoricus Jim Terlingen in Utrecht gek van wordt. Hij pleit voor grondig onderzoek naar de ruim 1.239 namen op het Joods Monument op de Maliebaan uit 2015, waar op hij steekproefsgewijs zeker 25 spel- en datumfouten vond.

Na ruim een halfjaar aandringen zoekt de burgemeester nu dankzij Terlingen met betrokkenen naar een oplossing. Van Santen heeft ook een klein succesje geboekt. Het Nationaal Comité 4 en 5 mei neemt na dit weekend contact op om te praten over het voorkomen van fouten op toekomstige monumenten.